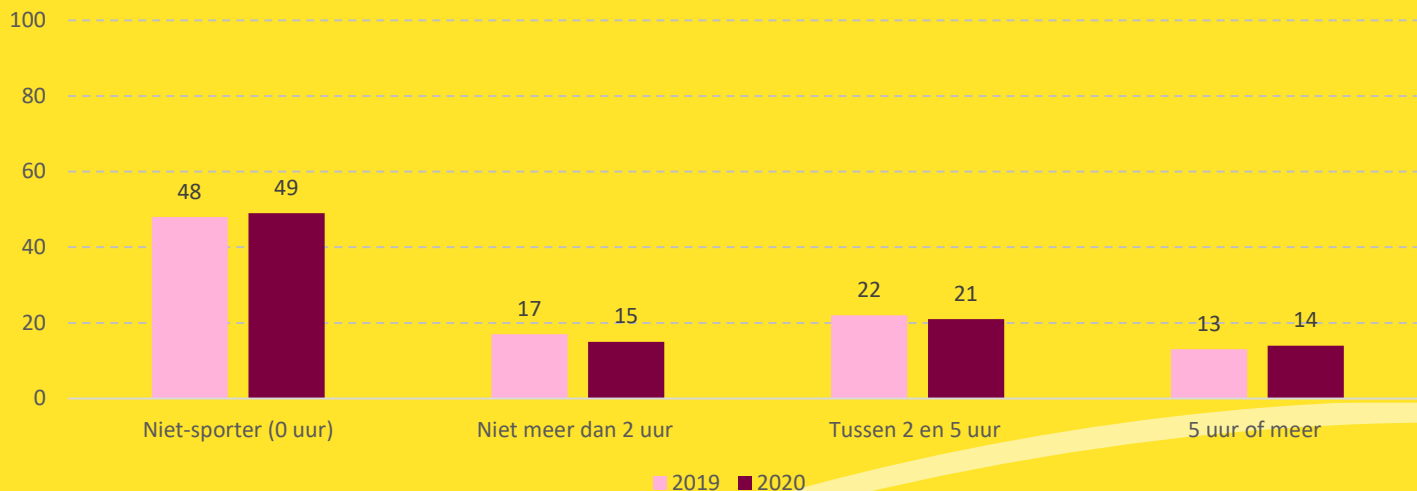


Sociale ongelijkheid in sportdeelname

Factsheet 2021/12

Malou Grubben & Remco Hoekman

Figuur 1 Sportduur per week, Nederlandse bevolking 16 jaar en ouder, in 2019 (n=4323) en 2020 (n=4.323; in procenten)



Bron: Longitudinal Internet studies for the Social Sciences (LISS), 2019 en 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Inleiding

Sinds ruim een jaar heeft corona de wereld volledig in haar greep. Door corona zijn burgers zich meer bewust van het belang van sporten en bewegen (Potts & McKenna, 2020). Bovendien wordt het belang van sporten en bewegen onderstreept door de politiek. Tijdens hun persconferenties over de coronapandemie benadrukken demissionair premier Mark Rutte en minister Hugo de Jonge dat gezond leven, waaronder voldoende sporten, je weerstand vergroot en daarmee een wapen is tegen het coronavirus (RIVM, 2020). Het is duidelijk dat door corona extra urgentie wordt gevoeld om voldoende te sporten.

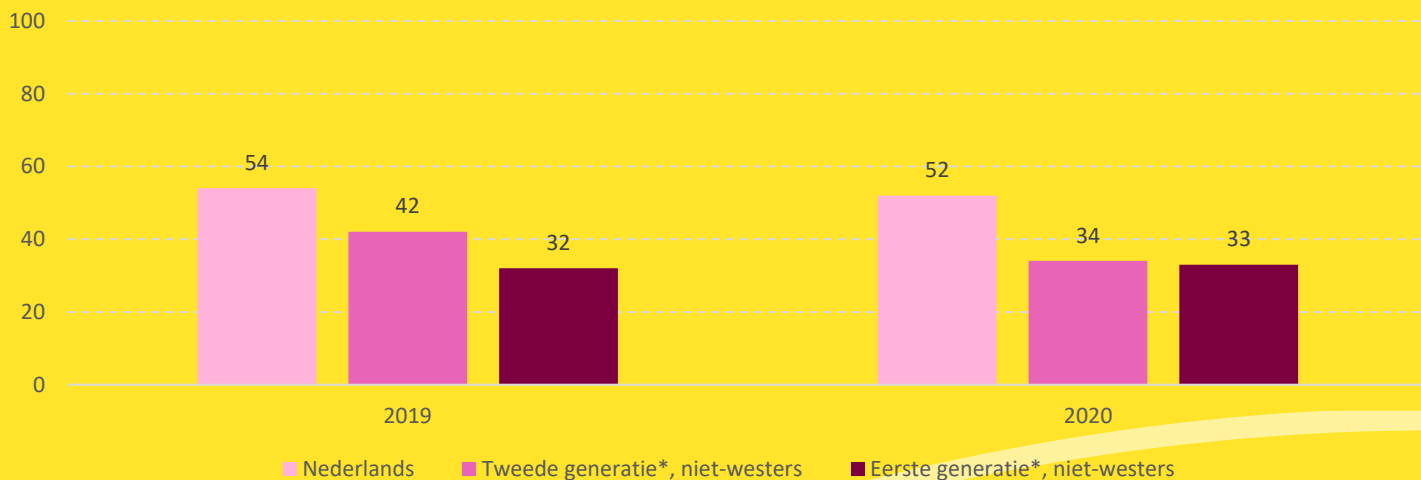
Met name personen uit groepen die het meeste baat hebben bij sporten ervaren momenteel de meeste belemmeringen. Op basis van het sociaalecologisch model van Bronfenbrenner wordt er verondersteld dat er zowel individuele factoren als omgevingsfactoren een rol spelen bij sportdeelname (Bronfenbrenner, 1979). Zo zijn migranten minder opgegroeid met de Nederlandse sportcultuur, groeien laagopgeleiden vaker op in armoede waardoor sporten minder toegankelijk is en zijn mensen met gezondheidsproblemen meer afhankelijk van de omgeving voor bijvoorbeeld begeleiding tijdens het sporten of vervoer (Hoogendorn, & De Hollander, 2016). Er wordt verondersteld dat deze groepen het zwaarst getroffen worden door de coronamaatregelen. Hierdoor is de verwachting dat sociale ongelijkheid in sport en bewegen in 2020 verder is toegenomen.

In deze factsheet wordt de sportdeelname van verschillende sociale groepen uit 2019 en 2020 met elkaar vergeleken. Op deze manier wordt onderzocht in hoeverre de sociale ongelijkheid in sport is veranderd tussen oktober 2019 en oktober 2020.

Voor deze factsheet wordt gebruik gemaakt van gegevens uit het panel van Longitudinal Internet studies for the Social Sciences (LISS). Aan de panelleden is in oktober 2019 en in oktober 2020 in het algemeen gevraagd of ze sporten, en zo ja, hoeveel uur per week ze gemiddeld sporten. Op basis van deze informatie over sportdeelname in 2019 en in 2020 en achtergrondkenmerken van de panelleden, zoals migratieachtergrond, opleidingsniveau en gezondheid, is het mogelijk om uitspraken te doen over ontwikkelingen in sociale ongelijkheid in sportdeelname.

Zowel in 2019 als in 2020 zijn de gegevens over sportdeelname tussen begin oktober en eind oktober verzameld. Hierbij is van belang dat in 2020 vanwege coronamaatregelen sportaccommodaties beperkingen kenden in de openstelling. Ten tijde van het onderzoek was de sport wel weer grotendeels open. Tot 14 oktober was het voor alle leeftijden mogelijk om binnen en buiten te sporten, en was anderhalve meter afstand niet nodig als dit niet mogelijk was. Dit betekende dat er ook weer wedstrijden gespeeld mochten worden. Vanaf 14 oktober golden strengere maatregelen en mocht met maximaal vier personen gesport worden, en was het voor iedereen vanaf

Figuur 2 Sportdeelname, vrouwen 16 jaar en ouder, naar migratieachtergrond, in 2019 (n=2.129) en 2020 (n=2.131; in procenten)



* Tweede generatie migranten betreft mensen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Eerste generatie migranten zijn mensen die zelf in het buitenland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Bron: Longitudinal Internet studies for the Social Sciences (LISS), 2019 en 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

18 jaar weer verplicht om anderhalve meter afstand te houden.

Verandering in sportdeelname

Tussen 2019 en 2020 zijn zowel het percentage mensen dat aangeeft te sporten als het aantal uur per week dat gesport wordt vrijwel gelijk gebleven, ondanks de geldende coronamaatregelen in 2020 (figuur 1). Ongeveer de helft van de panelleden geeft aan te sporten, en van hen sport het grootste gedeelte tussen twee en vijf uur per week. Hoewel er geen grote verschillen zijn tussen 2019 en 2020 in de totale sportdeelname, is het mogelijk dat er tussen sociale groepen wel verschuivingen hebben plaatsgevonden.

Sportdeelname naar migratieachtergrond en geslacht

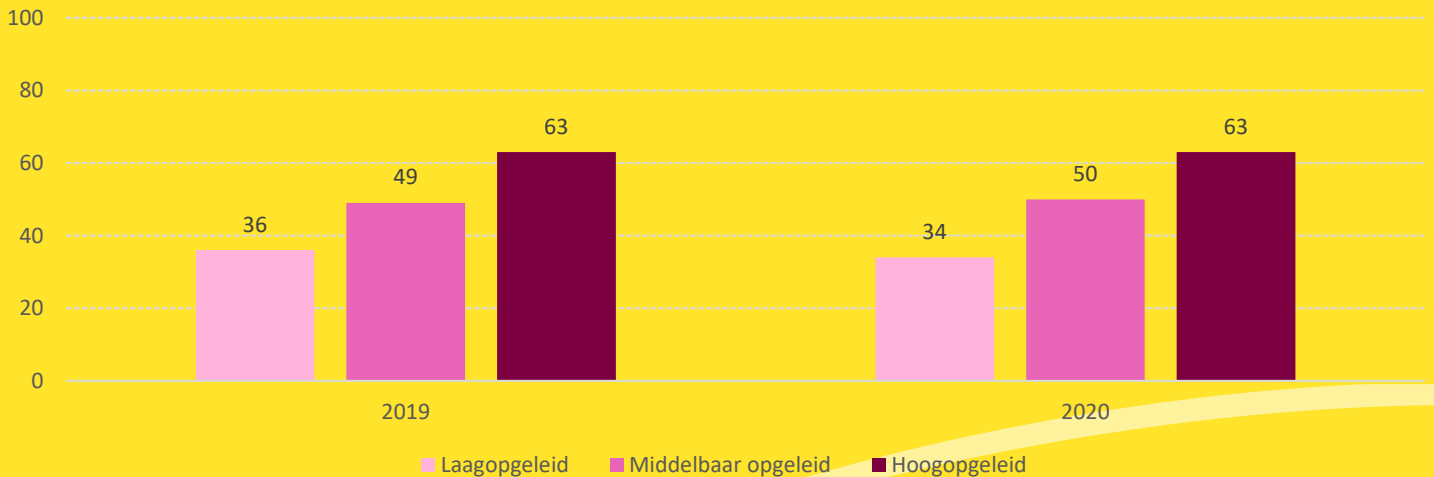
Zowel in 2019 als in 2020 blijven vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond achter als het gaat om sportdeelname vergeleken met mannen met een niet-westerse migratieachtergrond of mannen en vrouwen zonder migratieachtergrond (niet in figuur). Dit geldt voor vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond van zowel de eerste als de tweede generatie. Ongeveer één op de drie vrouwelijke niet-westerse migranten van de eerste en tweede generatie geeft aan te sporten, ten opzichte van ongeveer de helft van de Nederlandse vrouwen (zie figuur 2). Dit is in lijn met eerder onderzoek (Molenaar et al., 2020).

Met name bij de niet-westerse migrantenvrouwen van de tweede generatie is een daling in sportdeelname te zien tussen 2019 en 2020 (van 42% in 2019 naar 34% in 2020; zie figuur 2). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze groep met name sport in de door coronamaatregelen langdurig gesloten fitnesscentra, sportscholen en andere binnenruimtes. Vanaf juli 2020 was binnensport weer beperkt toegestaan. Uit de relatief sterke afname van sportdeelname onder niet-westerse migrantenvrouwen van de tweede generatie, blijkt dat deze groep de weg naar de binnensport, zoals sportscholen, maar beperkt heeft teruggevonden. Voor de mannelijke niet-westerse migranten van de tweede generatie is de sportdeelname tussen 2019 en 2020 wel ongeveer gelijk gebleven (niet in figuur), waardoor de ongelijkheid in sportdeelname tussen mannelijke en vrouwelijke niet-westerse migranten is toegenomen.

Sportdeelname naar opleidingsniveau

Van de LISS-panelleden is bekend wat het hoogst behaalde opleidingsniveau met diploma is. Hoe hoger het opleidingsniveau, des te meer mensen aangeven te sporten (figuur 3). Een mogelijke stimulerende individuele factor is dat hoogopgeleiden (hbo of wo) meer bereid zijn in zichzelf te investeren voor de toekomst (Liu et al., 2016). Hoogopgeleiden zullen meer bereid zijn om te sporten om bijvoorbeeld te voorkomen dat ze in de toekomst gezondheidsproblemen ervaren. Bovendien hebben

Figuur 3 Sportdeelname, Nederlandse bevolking 25 jaar en ouder, naar opleidingsniveau, in 2019 (n=3.712) en 2020 (n=3.767; in procenten)



Bron: Longitudinal Internet studies for the Social Sciences (LISS), 2019 en 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

hoogopgeleiden relatief vaak een sportende partner en zal dit de kans vergroten dat ze zelf ook sporten (Kraaykamp et al., 2013). Dit is een voorbeeld van een stimulerende omgevingsfactor voor sportgedrag onder hoogopgeleiden. Recent onderzoek ondersteunt de veronderstelling dat volwassenen met een laag opleidingsniveau nog achterlijven als het gaat om sportdeelname (Van Stam, & Van den Dool, 2020).

Voor de splitsing in sportdeelname naar opleidingsniveau wordt gekeken naar het hoogst behaalde diploma. Hierbij is ervoor gekozen om alleen de groep van 25 jaar en ouder mee te nemen, om zo de veelal nog studerende jongeren buiten beschouwing te laten.

In figuur 3 is te zien dat voor zowel 2019 als 2020 geldt: hoe hoger het opleidingsniveau, des te hoger het sportdeelnamepercentage. Deze sportdeelname is ongeacht het opleidingsniveau tussen 2019 en 2020 zo goed als gelijk gebleven.

Als dieper op de cijfers wordt ingegaan, valt op dat het aantal uren sporten per week door mensen met verschillende opleidingsniveaus wel is veranderd tussen 2019 en 2020 (niet in figuur). Laagopgeleide sporters (vmbo en lager) zijn in 2020 minder uren gaan sporten, terwijl middelbaar- en hoogopgeleide sporters meer uren zijn gaan sporten. In 2020 is het aandeel laagopgeleiden dat tot twee uur per week sport toegenomen (met ruim vier Procentpunt), terwijl bij middelbaar- en hoogopgeleiden het

aandeel dat meer dan twee uur per week sport is toegenomen (met ongeveer vijf procentpunt).

Sportdeelname naar gezondheid

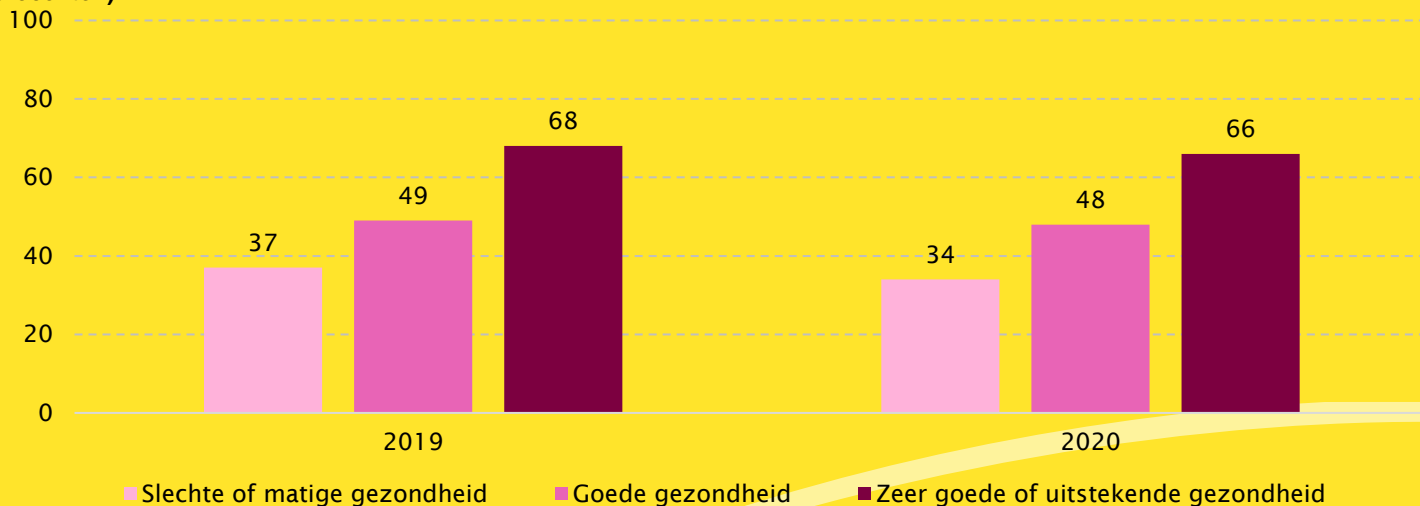
Aan de LISS-panelleden is gevraagd hoe zij hun gezondheid in het algemeen beoordelen. Hoe beter de beoordeling van de gezondheid, des te hoger blijkt het percentage mensen dat aangeeft te sporten (figuur 4). Dit is in lijn met eerder onderzoek waarin bij mensen die een relatief slechte gezondheid ervaren, pijn en vermoeidheid naar voren kwamen als belemmerende factoren om te gaan sporten (Hoogendoorn & De Hollander, 2016).

Voor alle groepen van ervaren gezondheid geldt dat het aandeel dat sport licht is afgenomen tussen 2019 en 2020 (figuur 4). Wanneer we kijken naar de uren die per week worden gesport, zien we dat dit aantal zich verschillend heeft ontwikkeld naar gelang de eigen ervaren gezondheid (niet in figuur). In 2020 zijn meer mensen met een slechte of matige gezondheid slechts tot 2 uur gaan sporten (stijging van vier procentpunt), terwijl het percentage mensen met een goede of zeer goede tot uitstekende gezondheid dat meer dan 2 uur per week sport is toegenomen (met ruim drie procentpunt).

Mogelijke invloed van corona

Op basis van bovenstaande bevindingen kan worden geconcludeerd dat de sociale ongelijkheid in (mate van) sportdeelname in 2020 voor specifieke groepen licht is toegenomen. Voor een aantal groepen is de bestaande

Figuur 4 Sportdeelname, Nederlandse bevolking 16 jaar en ouder, naar gezondheid, in 2019 (n=4.278) en 2020 (n=4.146; in procenten)



Bron: Longitudinal Internet studies for the Social Sciences (LISS), 2019 en 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

ongelijkheid in sportdeelname gelijk gebleven. Mogelijk hebben de coronamaatregelen die in 2020 golden bijgedragen aan deze ontwikkeling. Zo is het mogelijk dat buurtsportcoaches kwetsbare groepen minder goed kunnen bereiken om hen te stimuleren om te sporten. Bovendien wordt verondersteld dat de kwetsbare groepen, zoals mensen met een slechte gezondheid, meer behoefte hebben aan begeleiding bij het sporten (De Jonge & Van Lindert, 2020). Door de coronamaatregelen was het in 2020 voor een langere periode onmogelijk om bijvoorbeeld te worden begeleid door een fysiotherapeut.

We constateren dat, tegen de verwachting in, het percentage mensen dat sport in 2020 gelijk is gebleven ten opzichte van 2019. Een dergelijke constatering werd ook gedaan door NOC*NSF op basis van onderzoek naar wekelijkse sportdeelname (sportdeelnameindex) in 2019 en 2020 (NOC*NSF, 2019, 2020). Belangrijk is dat verder inzoomend op de cijfers een groeiende ongelijkheid in sportdeelname zichtbaar wordt.

Uit eerder onderzoek blijkt dat sportambtenaren bij gemeenten ook specifieke groepen uit zien vallen en hier zorgen over uiten. Helaas wordt hierbij ook vastgesteld dat in coronatijd geen extra beleidsaandacht uitgaat naar sociale ongelijkheid in sport (Ooms, 2021). Op basis van de uitkomsten is het sterk aan te bevelen om de aandacht voor sociale ongelijkheid in sportdeelname te intensiveren.

De sociale ongelijk in sportdeelname is op zichzelf niet nieuw (Breedveld, 2014), maar deze factsheet laat zien dat de coronapandemie urgentie toevoegt aan het vraagstuk over ongelijkheid. Dit zou kunnen door de inzet van buurtsportcoaches te intensiveren, aangezien zij zich specifiek richten op kwetsbare groepen. Zo kunnen buurtsportcoaches specifieke sportactiviteiten organiseren voor vrouwelijke niet-westerse migranten of voor mensen met een kwetsbare gezondheid, met daarbij aandacht voor leefwereld en voorkeuren van deze groepen.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek naar de sociale ongelijkheid in sportdeelname in tijden van corona is onderdeel van het onderzoeksproject 'Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID-19', dat het Mulier Instituut uitvoert in samenwerking met de Radboud Universiteit. Het onderzoek is gefinancierd door ZonMw (projectnummer: 10430032010016). Meer informatie over dit onderzoek is [hier](#) te vinden.

In deze factsheet zijn uitkomsten gepresenteerd van de gewogen data uit het LISS panel. De data zijn gewogen op opleidingsniveau, leeftijd en geslacht om zo betrouwbaardere uitspraken te kunnen doen over de gehele populatie. De maximale weegfactor is 3,81 en de minimale weegfactor is 0,38. Meer informatie over het LISS panel is te vinden op de [website van Centerdata](#).

Referentielijst

- Breedveld, K. (2014). *Sportparticipatie: uitdagingen voor wetenschap en beleid*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Developments: experiments by nature and design*. London: Harvard University Press.
- Hoogendoorn, M.P. & Hollander, E.L. de (2016). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.rivm.nl/publicaties/belemmeringen-en-drijfveren-voor-sport-en-bewegen-bij-ondervertegenwoordigde-groepen>
- Jonge, M. de & Lindert, C. van (2020). *Sport- en beweeggedrag van actieve mensen met een beperking* (factsheet 2020/45). Utrecht: Mulier Instituut.
- Kraaykamp, G., Oldenkamp, M. & Breedveld, K. (2013). Starting a sport in the Netherlands: A life-course analysis of the effects of individual, parental and partner characteristics. *International Review for the Sociology of Sport*, 48(2) 153-170. <https://doi.org/10.1177/1012690211432212>
- Liu, X., Lei, W. & Liao, J. (2016). Enabling Delay of Gratification Behavior in Those not so Predisposed: the moderating role of social support. *Frontiers in Psychology*, 7, 1-12. <http://doi.org/https://dx.doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2016.00366>
- Molenaar, K., Dellas, V. & Elling, A. (2020). *Inclusie van Nederlands-Turkse en -Marokkaanse tienermeiden in sport- en beweegaanbod* (factsheet 2020/28). Utrecht: Mulier Instituut.
- NOC*NSF (2019). *Maandmeting Sportdeelname Index oktober 2019*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://nocnsf.nl/sportdeelnameindex>
- NOC*NSF (2020). *Maandmeting Sportdeelname Index oktober 2020*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://nocnsf.nl/sportdeelnameindex>
- Ooms, L. (2021). *Corona en sporten en bewegen: aandacht voor sociale ongelijkheid in sport- en beweegdeelname in gemeenten tijdens de coronacrisis* (factsheet 2021/10). Utrecht: Mulier Instituut.
- Potts, A. & McKenna, J. (2020). *Releasing adaptive capacity and physical activity habits: Preparing for life after COVID-19*. Leeds: Leeds Beckett University.
- RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) (2020). *Letterlijke tekst persconferentie minister-president Rutte en minister De Jonge (17 november 2020)*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/11/17/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-17-november-2020>
- Sport en Bewegen in Cijfers (2020). *Overzicht meest beoefende sporten 2020*. Geraadpleegd op 22 juni 2021 van [Sportdeelname wekelijks | Sport en bewegen in cijfers](#).
- Stam, W. van & Dool, R. van den (2020). *Sociaaleconomische status en deelname aan sporten en bewegen van volwassenen* (factsheet 2020/21). Utrecht: Mulier instituut.